

Με το σημερινό τεύχος η Ουτοπία μπαίνει στο δωδέκατο χρόνο. Όταν το 1991, σε περίοδο κατάρρευσης και απογοήτευσης, αποφασίσαμε να δημιουργήσουμε ένα θεωρητικό περιοδικό, πολλοί μας θεωρούσαν ανεδαφικούς και ουτοπικούς. Και όμως η Ουτοπία, «περιοδικό θεωρίας και πολιτισμού», φαίνεται ότι ανταποκρινόταν σε μια ανάγκη στοχασμού πάνω στην πραγματικότητα και αναζήτησης διεξόδου. Κεντρικός στόχος του περιοδικού ήταν: κριτική του παρόντος, ανίχνευση των θετικών δυνατοτήτων του. Και το όνομα του περιοδικού «Ουτοπία» ανταποκρινόταν στον κεντρικό στόχο του εγχειρήματος: κριτική ουτοπία, στραμμένη προς το μέλλον.

Έτσι η Ουτοπία επέζησε. (Η ουτοπία, εγγενές στοιχείο της ιδεολογίας, ποτέ δεν πεθαίνει). Επέζησε χάρις στη συλλογική εργασία της συντακτικής ομάδας, τη στήριξη των εκδοτών της και χάρις στην υποστήριξη του αναγνωστικού της κοινού. Σήμερα, λοιπόν, με την ευκαιρία της εισόδου στο δωδέκατο έτος, στρεφόμαστε προς τα πίσω, για μια γρήγορη επισκόπηση της δεκαετίας που πέρασε.

Στις αρχές της περασμένης δεκαετίας, η ανθρωπότητα εισήλθε απροσδόκητα και με ραγδαίους ρυθμούς, σε μια νέα ιστορική περίοδο. Το κραταιό άλλοτε σοσιαλιστικό στρατόπεδο κατέρρευσε, χωρίς οι λαοί αυτών των χωρών να επιχειρήσουν μια αυθεντικά επαναστατική αναδόμηση. Από τον παλαιό διπολικό κόσμο, παρέμεινε ο ένας πόλος: ο κόσμος του κεφαλαίου, συν ορισμένες μικρές χώρες (Κούβα, Βιετνάμ, Βόρεια Κορέα) που αντιτέκονταν στην καπιταλιστική παλινόρθωση, και την Κίνα που οικοδομεί το «σοσιαλισμό» της Αγοράς μέσα από μια βίαιη παλινόρθωση του καπιταλιστικού τρόπου παραγωγής.

Τι μας υπόσχονταν τότε οι ιδεολογικοί εκπρόσωποι των νικητών; Αιώνια Ειρήνη με ένα άθλιο τέλος της Ιστορίας, της Πολιτικής και των Ιδεολογιών. Και τι προέκρινε; Μια νέα εποχή πρωτοφανούς εκμετάλλευσης των εργαζομένων και μια εποχή νέων πολέμων: των πολέμων της Νέας Τάξης.

Έτσι η ιστορία συνέχισε να γράφεται με αίμα. Πρώτα οι πόλεμοι υπέρ των «ανθρωπίνων δικαιωμάτων» με τους «ανθρωπιστικούς» βομβαρδισμούς (πρώτος πόλεμος του Κόλπου και δύο πόλεμοι για τη διάλυση της Γιουγκοσλαβίας). Μετά ήρθαν οι πόλεμοι «εναντίον της τρομοκρατίας», με πρόσχημα την καταστροφή των δίδυμων πύργων της Νέας Υόρκης. Πρώτα, η Αυτοκρατορία του Κακού (η Σοβιετική Ένωση). Τώρα η Τρομοκρατία. Αλλά η τρομοκρατία, όπου και όταν εκδηλώνεται, είναι η αντίδραση στην εκμετάλλευση, στη φτώχεια και στην εθνική ταπεινώση και δεν ξεριζώνεται με την κρατική τρομοκρατία.

Ποιες είναι λοιπόν οι βαθύτερες αιτίες των πολέμων της Νέας Τάξης; Ο ανταγωνιστικός καπιταλιστικός τρόπος παραγωγής συνεπάγεται την αδιάκοπη επαναστατικοποίηση της τεχνολογίας και των παραγωγικών μεθόδων, με συνέπεια την αύξηση της παραγωγικό-

τητας της ανθρώπινης εργασίας. Αλλά στον πυρήνα αυτής της διαδικασίας ενυπάρχει μια εγγενής αντίφαση: κοινωνικοποίηση της παραγωγής και ιδιωτική ιδιοποίηση των προϊόντων της εργασίας. Η σημερινή κρίση υπερσυσώρευσης είναι η συνέπεια αυτής της εγγενούς και αξεπέραστης αντίφασης.

Ο καπιταλισμός συνεπώς αναζητεί διεξόδους: νέες αγορές, νέες πηγές ενέργειας και πρώτων υλών, νέα, φθηνή εργατική δύναμη. Ηγεμονική δύναμη του σημερινού κόσμου είναι (επί του παρόντος!) οι ΗΠΑ. Και η ανυπαρξία αντίπαλου δέους έδωσε τη δυνατότητα στις ΗΠΑ να επιχειρήσουν να πραγματοποιήσουν το παλαιό τους όνειρο: την κοσμοκρατορία. Οι πόλεμοι της Νέας Τάξης υπηρετούν αυτό το στόχο μέσω της αρπαγής των ενεργειακών αποθεμάτων του πλανήτη, την εκμετάλλευση νέων αγορών και φθηνής εργατικής δύναμης, και της δημιουργίας προτεκτοράτων σε σημεία του πλανήτη με στρατηγική σημασία. Η ΕΕ, ως υποτελής δύναμη, ακολουθεί με δισταγμούς και τυπικές διαμαρτυρίες τις ΗΠΑ στη νεοβάρβαρη εξόρμησή τους.

Οι πόλεμοι της Νέας Τάξης από τη μία. Ο νεοφιλελευθερισμός από την άλλη, που επιχειρεί να σαρώσει κατακτήσεις αιώνων, τόσο στον οικονομικό τομέα όσο και στο χώρο των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Οι πόλεμοι, οι τρομονόμοι, οι συμφωνίες έκδοσης, οι νόμοι εναντίον της μετανάστευσης, είναι η άλλη όψη της περιστολής δικαιωμάτων και ελευθεριών, ως ατελέσφορη αντίδραση στο αδιέξοδο, στην παρακμή και στις αντιφάσεις των σημερινών κοινωνιών.

Τα περιεχόμενα του σημερινού τεύχους δεν είναι άσχετα με την παρούσα ιστορική «στιγμή». Τρία άρθρα ειδικών αναλύουν το χαρακτήρα και τις συνέπειες του «ευρωπαϊκού συντάγματος» και του πλέγματος των πρόσφατων αντιδημοκρατικών νόμων. Ακολουθεί ένα μικρό αφιέρωμα στην ιστορία, πρόσφατη και παλαιότερη, και μια μελέτη για την κοινωνιολογία ως επιστήμη της αστικής κοινωνίας. Επίσης η ενότητα «Κίνηση των ιδεών» και, όπως πάντα, η κριτική του βιβλίου.

Το σημερινό τεύχος εικονογραφείται με έργα του μαύρου αμερικάνου καλλιτέχνη Jean-Michel Basquiat, επιλεγμένα από τη Μαρία Κοκκίνου.